

Leren lezen met plezier

LeesInterventie-project voor Scholen met een Totaalaanpak (LIST)

Dagelijks lezen heeft een grote invloed op woordenschat, taalontwikkeling en succes op school en in de maatschappij. Leesmotivatie is een essentiële motor voor leesontwikkeling en blijkt tevens een belangrijke voorspeller van onder andere opleidingsniveau en professioneel succes. Onder andere deze kennis vormde de aanleiding om het LIST-programma te ontwikkelen.

Functionele geletterdheid

LIST, dat staat voor ‘LeesInterventie-project voor Scholen met een Totaalaanpak’, is een integraal schoolverbeteringsproject gericht op het verbeteren van de leesresultaten en is al sinds 2008 een groot succes. De methodiek is bedoeld voor scholen (po, (v)so en pro) die streven naar functionele geletterdheid voor alle leerlingen en die hun leraren de kans willen bieden om kennis en vaardigheden op het gebied van leesonderwijs te vergroten.

- LIST voor kleuters werkt consequent op een geïntegreerde manier met brede, essentiële thema’s waarbij kwalitatief goede prentenboeken een hoofdrol spelen.
- LIST aanvankelijk lezen werkt met een programma waar naast instructie van letters en leeshandeling vanaf het begin functionele en motiverende lees- en schrijfp opdrachten onderdeel uitmaken. Uit de methode wordt alleen gebruikt wat ten dienste staat van het leren lezen.
- LIST bereikt vloeiend lezen doordat de leerlingen leeftijdsadequate boeken lezen. Er wordt dus geen methode voor voortgezet technisch lezen gebruikt. Leerlingen lezen in eerste instantie hardop, in een duo of met een tutor (hommel-lezen). Zodra het kan, gaat een leerling stillezen. Praten over boeken (zoals tijdens de boekenbabbel) vormt een belangrijk element.

Het rapport ‘Lezen, lezen, lezen! Achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor Scholen met een

Oefenen zonder plezier, zingeving
en gevoel van competentie is gedoemd te mislukken.

Het LIST-programma is sinds zijn start al door vele scholen in Nederland en Vlaanderen succesvol geïmplementeerd. In LIST wordt gewerkt met concrete, hoge, maar realistische doelen voor alle leerlingen. Het programma bestaat uit afzonderlijke aanpakken voor kleuters, aanvankelijk lezen en voortgezet lezen:

Totaalaanpak (LIST)’ (Houtveen, Brokamp & Smits, 2012) beschrijft dat aan het einde van de basisschool minder dan 1% van de leerlingen met een onvoldoende leesniveau de school verlaat. Het LIST-programma, de theoretische achtergronden en de cyclische benadering voor aanvankelijk en vloeiend lezen zijn ook uitgebreid beschreven in

LeesInterventie-project voor Scholen met een Totaalaanpak (LIST)

het rapport 'Doelgericht werken van opbrengsten. Tweede herziene versie' (Houtveen, Brokamp & Kunst, 2019).

Duurzaam implementeren

Het opleidingscentrum speciale onderwijszorg van Fontys Hogescholen is een van de instituten die aan de wieg van het programma heeft gestaan. Tientallen scholen worden door professionals van het opleidingscentrum bij de gehele of gedeeltelijke implementatie van LIST begeleid. Na inventarisatie weten we dat LIST-scholen, ook na de implementatie, de kwaliteit van het leesonderwijs willen vasthouden. Zij willen de kennis over lezen up-to-date houden en vinden het belangrijk om praktijkervaringen uit te wisselen. Sinds 2019 is daarom voor LIST-scholen een netwerk actief in de vorm van een kwaliteitskring.¹ Vier leesspecialisten van die scholen vertellen hun ervaring met LIST.

De schoolbibliotheek als motivatiebron om te lezen

Met plezier van leren om te lezen naar lezen om te leren

Chantal van de Worp

Al jaren neemt de zorg over het dalende niveau van geletterdheid in Nederland toe (2020). Scholen oefenen hard om leerlingen voldoende te leren lezen. Oefenen zonder plezier, zingeving en gevoel van competentie is echter gedoemd te mislukken. Uit onderzoek van Stichting Lezen (2021) blijkt dat leesplezier vaak afneemt in de loop van de basisschool.

In 2013 kregen we bericht van de gemeente dat de bibliotheken in de kleinere dorpskernen gingen sluiten en zij graag met ons naar mogelijkheden wilden kijken voor een 'Bieb op School'. Dit hebben we natuurlijk met beide handen aangegrepen en samen met de medewerkers van de bibliotheek creëerden we een nieuwe, mooie plek in de school waar kinderen boeken voor op school en voor thuis kunnen lenen. Met de komst van de bibliotheek is ons leesonderwijs stap voor stap veranderd.

Samen met twee andere collega's volgden we de cursus 'Open Boek' van Jos Walta. Hier werd de grote stap richting leesmotivatie gezet. We inspireerden het team met leesactiviteiten en iedereen zag het belang van iedere dag lezen in een zelfgekozen boek in. Het was een rustmoment in de hele school en de bibliotheek draaide op volle toeren.

In De Springdonk is ieder kind uniek

Openbare basisschool De Springdonk in Susteren is een plek waar mensen elkaar ontmoeten, om van en met elkaar te leren. Met respect voor ieders eigenheid, ieders mening of overtuiging. Een plek waar verschillen tussen mensen gekoesterd worden.

In De Springdonk staat de ontwikkeling van ieder kind centraal. Kinderen, school en ouders werken samen om ervoor te zorgen dat ieder kind zich kan ontwikkelen naar zijn of haar eigen mogelijkheden. We dagen kinderen uit zich breed te ontwikkelen tot zelfstandige mensen die weten wat ze kunnen en willen; die open staan voor de wereld om hen heen en er actief deel van uitmaken; die hun creativiteit en creatief denken inzetten in de wereld nu en in de toekomst; die goed zorgen voor zichzelf, de ander en de omgeving. Ieder kind is daarin uniek!

Leesmotivatie

Hierdoor werd het verschil met onze methode voor voortgezet technisch lezen meteen een stuk groter. Het was een methode die uitgegeven was in een jaartal waarbij je goed moest kijken of de spelling nog wel klopte en de woorden nog wel gebruikt werden: 'Juf, wat zijn een cassettebandje en een walkman eigenlijk?' Maar goed, vooral de motivatie die we zagen tijdens het lezen in de zelfgekozen boeken in tegenstelling tot in deze methodeboeken was enorm. Daarnaast vroeg de organisatie ook een heleboel om in al deze niveauboekjes instructie te kunnen geven en de leerlingen erna gericht bezig te houden met dat wat ertoe deed.

Leesspecialist

Ik volgde de opleiding tot leesspecialist en mijn onderzoeksvraag was vrij simpel:

Welke methode voor voortgezet technisch lezen past bij onze visie in De Springdonk, leert onze kinderen lezen met plezier en breidt dit uit naar lezen met begrip?

Met het team hadden we vooraf bepaald waar volgens ons deze methode aan moest voldoen. Wat heel fijn was, was dat het hele team leesplezier als een héél belangrijk item zag. Tijdens deze zoektocht verdiepte ik me in alles wat er op de markt aanwezig was en presenteerde ik de kanshebbers aan het team. Eensgezind kozen we op het einde van het schooljaar voor LIST. Met Anja van Schijndel, projectbegeleider vanuit Fontys OSO, hadden we al contact

gelegd en ook haar enthousiasme werkte aanstekelijk. Dit resulteerde erin dat Anja nog vóór de zomervakantie de eerste teambijeenkomst voor voortgezet technisch lezen kwam geven zodat we in het nieuwe schooljaar meteen van start konden gaan. Het hele team was hierbij aanwezig. Organisatorisch zorgden we ervoor dat we met z'n allen na de grote pauze LIST op het programma hadden staan zodat we gebruik konden maken van tutoeren uit de bovenbouw, evenredige groepen konden maken en stil-leesgroepen konden formeren.

LIST-lezen

Wat er na de zomervakantie gebeurde, was fantastisch. De bieb draaide op volle toeren, want iedere leerling moest minimaal twee boeken hebben voor tijdens het LIST-lezen. Er werden meer boeken dan ooit uitgelezen, want de leerlingen hadden nog nooit zoveel tijd gehad op school om te lezen in deze zelfgekozen boeken. Leerkrachten maakten kennis met nieuwe boeken en gaandeweg het schooljaar leerden we steeds beter hoe we goede boekenbabbels konden maken. Iedere dag voorlezen t/m groep 8 zien we als een hele grote meerwaarde. Ook nam Anja ons mee naar wat we konden betekenen voor leerlingen waarvoor dit basisaanbod, ook wel laag 1 genoemd, niet voldoende was. Wat we hoopten te zien, lukte al vrij snel: het leesplezier groeide en de resultaten groeiden in de loop van de tijd mee! Wel blijven er natuurlijk nog altijd kinderen die wat meer nodig hebben om dit plezier te krijgen en bij wie dit nooit uit zichzelf komen gaat. Dát zijn de leerlingen die we bij het kiezen van boeken extra proberen te helpen.

schooljaar startten we ook daar. We leerden zelf kritisch te kijken naar de methode die er lag en te bepalen wat er écht toe deed voor het leesonderwijs.

Na dit intensieve schooljaar waar wij als leerkrachten – en de leerlingen met ons! – gegroeid waren, gunden we dit de leerlingen van groep 1-2 ook. Zo bleef Anja nog een tijdje met ons meekijken en scherpten we ons leesonderwijs in

De bieb draaide op volle toeren, er werden meer boeken dan ooit uitgelezen.

Vorbereidend en aanvankelijk lezen

Terwijl we nog bezig waren met de cursus voor voortgezet technisch lezen, merkten we dat we ook heel graag op de LIST-manier het groep 3-aanbod wilden vormgeven. Met Anja verkenden we de mogelijkheden en in datzelfde

de kleutergroepen nog wat meer aan. Er waren overeenkomsten met wat we al deden, maar we leerden zien hoe goed het is om een verhaal vaker voor te lezen, de platen in te scannen op het digibord, een zin uit het boek te gebruiken om te leren schrijven en de meerwaarde van de inzet van alfabetboeken.

Binnen onze stichting waren we de eerste 'LIST-school'. Ons enthousiasme wordt nog altijd uitgedragen naar de scholen in onze regio en regelmatig hebben we scholen op bezoek (tegenwoordig ook digitaal) die eens met ons mee willen kijken. We vinden het super om te zien dat andere scholen hun leerlingen deze methodiek ook gunnen en hopen dat we op deze manier samen ervoor kunnen zorgen dat we de leesmotivatie bij héél veel leerlingen kunnen laten groeien.

Chantal van de Worp is groepsleerkracht en leesspecialist op OBS De Springdonk in Susteren.

OBS Hartenaas biedt passend leesonderwijs voor elk kind

Het begint met 'zin in lezen'

Margriet Palmers

Het team van de openbare basisschool Hartenaas wil graag zo goed mogelijk en zo passend mogelijk onderwijs geven aan alle leerlingen. Toen we in 2018 ons leesonderwijs daarom tegen het licht hielden, concludeerden we dat we hier niet zagen wat we eigenlijk wilden zien. Kinderen uit de bovenbouw pakten vaak zuchtend en steunend de voortgezet technisch leesmethode voor zich. Als een luiaard consumeerden velen de leerstof die de leerkrachten probeerden in de leerlingen te pompen, soms moesten er hele trukendozen worden opengemaakt om de leerlingen enigszins gemotiveerd en bij de les te houden. Dat leverde zowel bij leerkrachten als bij leerlingen frustraties en ongemotiveerd gedrag op.

Geef toe, er is bijna niets zo geestdodend als het opdreunen van rijtjes woorden. Vaak verdween het maken van

de opdrachten van een werkboekje op de weektaak en was er te weinig tijd/aandacht om samen of individueel op specifieke leesproblemen in te gaan. Vaak werd de leesmotivatie wel even behandeld maar werd er niet echt diep op ingegaan. Ook de kinderen die juist aan de bovenkant presteerden, haakten af bij de lessen. Ze beheersten de aangeboden stof immers al lang. De aanpak in de methodes bood niet echt een goed alternatief.

OBS Hartenaas is een openbare basisschool, die het verschil maakt voor iedere leerling door middel van kindgericht werken. Van programmagericht wordt schoolbreed de transitie gemaakt naar doelgericht onderwijs. Op deze school staat het welbevinden van de leerlingen centraal. Sinds juni 2021 is Hartenaas PBS (positief bekrachtigen) gecertificeerd, met als kernwaarden: verantwoordelijkheid, respect en veiligheid zorgt voor een fijn schoolklimaat. Daarnaast wordt schoolbreed thematisch gewerkt met Jeelo, waarbij kinderen betekenisvol leren, samenwerken en zelfstandig leren door maatschappelijke organisaties.

Aanvankelijk leesonderwijs

Bij het aanvankelijk leesproces in de middenbouw verliep het ook niet soepel. Kinderen waren vaak lang bezig met het maken van opdrachten uit werkboekjes. De teksten waren weinig divers. Differentiëren gebeurde wel maar was lastig te organiseren en de lessen waren niet altijd betekenisvol. Bij de grote middengroep verliep het prima, maar ook hier zagen we – met name bij de kinderen die aan de bovenkant maar juist ook bij de kinderen die aan de onderkant presteerden – motivatieproblemen ontstaan.

Beginnende geletterdheid

Ook bij het onderwijzen van beginnende geletterdheid in de kleutergroepen liepen we tegen bepaalde zaken aan. Natuurlijk werd er aandacht besteed aan taal en letters en werd er dagelijks voorgelezen. Methodes werden gevolgd en letters werden aangeboden, maar de samenhang ont-

brak een beetje binnen de school. Dan nog de resultaten. Die konden beter, dat was duidelijk. Veel meer kinderen dan eigenlijk zou moeten, belandden in zorgniveau 2 of 3. Iedereen werkte keihard en toch zagen we dat niet terug in de resultaten.

hij dan wel las, liet hij me zijn LIST-tas zien. Hierin zaten een boek over autotechniek, een boek over het heeal en twee stripboeken.

Bij sommige leerlingen is het een zoektocht naar waar de interesses liggen, maar het leuke is ook dat er soms

De leerkrachten hebben een goed overzicht van het leesniveau en de leesproblematieken van kinderen en gaan daar met de kinderen op in.

LIST-lezen

Er moest dus iets gebeuren en na een korte zoektocht kwamen we al snel bij LIST-lezen uit. We namen Marie-José de Ridder in de arm voor ons leesverbetertraject met behulp van LIST. Dat bleek een schot in de roos. Na enkele scholingsbijeenkomsten maakten we in overleg met Marie-José wat aanpassingen in ons onderwijs. Zo werd het leesonderwijs horizontaal geprogrammeerd en werden er groepsindelingen gemaakt. Naar aanleiding van observaties tijdens klassenbezoeken en collegiale consultatie groeide iedereen steeds meer in zijn/haar rol. Dat bleef niet onopgemerkt.

In het eerste halfjaar dat we met LIST startten, nam het aantal leerlingen in zorgniveau 2 en 3 met ongeveer 70% af. Al in de herfstvakantie moesten we nieuwe leesgroepen maken omdat er zoveel kinderen waren die enorm waren gegroeid.

Aansluiten bij de interesses

Als je rond negen uur door de school wandelde, was er absolute rust in de lokalen. In de groepen 4 t/m 8 waren kinderen actief aan het lezen. Actief met een tutor, met een maatje of helemaal alleen verzonken in hun eigen verhaal. Van het beeld van de onderuitgezakte kinderen die gedachteloos in een boek bladerden en meer bij de boekenkast stonden dan dat ze daadwerkelijk lasen, was geen sprake meer. Toen ik aan een leerling vroeg hoe het kwam dat hij zo vooruit was gegaan, antwoordde hij quasi nonchalant: 'Omdat ik nu niet meer van die domme boeken hoeft te lezen waar niks aan is.' Toen ik vroeg wat

ook nieuwe interesses worden aangeboden. De boeken die in de 'boekenbabbels' naar voren komen, worden altijd gretig en direct gekozen door de leerlingen.

Een ouder vroeg me verbaasd wat we met haar dochter hadden gedaan omdat ze voor haar verjaardag leesboeken op haar verlanglijstje had geschreven. LIST heeft voor veel kinderen bij ons op school het lezen weer leuk gemaakt.

Samenwerken en samen spelen

Ook is het fantastisch om te zien hoe kinderen met elkaar samen kunnen werken. Dit zie je erg goed bij het hommel-lezen. Daarbij ondersteunen kinderen elkaar bij leesmoelijkheden. Je ziet het zelfs terug op het schoolplein tijdens het buiten spelen, waarin tutoren hun leerlingen bijvoorbeeld opzoeken en samen gaan spelen en er bijzondere vriendschappen ontstaan.

In het aanvankelijk leesproces worden de kinderen die meer aankunnen ook niet meer geremd in hun leesontwikkeling. Er blijft meer tijd en aandacht over voor de specifieke ondersteuning van lees-zwakke kinderen. Door het voorlezen iedere dag, het creatief schrijven en de herhaling van de teksten ontstaan er fantastische initiatieven. Kleuters die thuis zelf een bekeuring gaan schrijven voor de juf die net een dikke scheet heeft gelaten. Een meisje dat een boodschappenlijstje voor haar moeder heeft gemaakt (al dan niet leesbaar). En kinderen die zelf museumkaartjes maken voor hun eigen 'kriebolbeestmuseum'. De kennismaking met taal, zinnen, letters en woorden blijkt veel natuurlijker te zijn en de kinderen en de leerkrachten hebben er het grootste plezier in.

Belangrijke rol voor de leerkracht

Natuurlijk vraagt dit wel wat van de leerkrachten. Het is niet zo dat je 's ochtends onvoorbereid je methode uit de kast haalt en dan pas gaat bekijken wat je vandaag gaat doen. Het vraagt wat van je eigen creativiteit en denkvermogen en voorbereiding. Samen op weg naar nog vele jaren leesplezier!

Margriet Palmers MEd is groepsleerkracht en gedragsspecialist op OBS Hartenaas in Grave.

Liefde voor boeken overbrengen

Over hommelgroepen en boekenbabbels

Maud Musters

Openbare basisschool Hartevelden was toe aan een nieuwe methode voor voortgezet technisch lezen. Geïnspireerd door de enthousiaste verhalen van een collega die op haar school met LIST werkte, zijn we ons daar verder in gaan verdiepen. We namen een kijkje op haar school en werden alleen maar enthousiaster. We zagen daar kinderen die gemotiveerd in een boek aan het lezen waren en leerkrachten die een inspirerende 'boekenbabbel' hielden voor de leerlingen. Er werd gelezen in plaats van gewerkt in werkboekjes. Bij ons op school waren de scores niet zwak maar de motivatie om te lezen was niet erg groot. Bovendien had het lezen schoolbreed geen duidelijke plek terwijl we in het team wel degelijk de meerwaarde van lezen onderkenden. Vooral de leesresultaten en het overbrengen van de liefde voor boeken waren voor ons een belangrijke motivatie om te starten met het LIST-programma. Dat de methodiek gebaseerd is op onderzoek, was voor ons medebepalend.

Toen we vijf jaar geleden zijn gestart met LIST, was dat een weloverwogen keuze. Het vraagt namelijk heel wat

aanpassingen in de schoolorganisatie omdat je klasdoorbrekend werkt. Daardoor werken de kinderen op hun eigen leesniveau.

Elke ochtend starten we met het LIST-lezen. Heel veel leerkrachten vinden dat een prettig en rustig begin van de dag. De tutoeren uit de hogere groepen helpen om beurten de kinderen die nog moeite hebben met lezen in de hommelgroepen (hardop ondersteunend lezen). De tutoeren worden regelmatig gewisseld om het voor iedereen leuk te houden. De zogeheten 'boekenbabbels' zijn bedoeld om de kinderen enthousiast te maken om de boeken te lezen. Door het stellen van leesvragen worden de kinderen geactiveerd om na te denken over hun eigen leesboek. De kinderen zijn vaak goed betrokken bij de nabespreking van de leesvraag. Ook kunnen kinderen zelf vaak enthousiast vertellen over hun eigen boek. Het is soms moeilijk om kinderen gemotiveerd te krijgen maar het inzetten van leesgesprekjes helpt daarbij. In die gesprekjes kun je met het kind gericht op zoek gaan naar boeken die bij hem of haar passen. Kinderen kunnen soms gegrepen worden door een serie en ze staan dan te springen om het volgende boek te lezen. Het zelf kunnen kiezen van de boeken is voor de leerlingen erg belangrijk. Gelukkig is er op Hartevelden een grote bibliotheek met een breed assortiment

Het behalen van goede leesresultaten werkt stimulerend voor alle partijen.

aan boeken. Leerkrachten van de bovenbouw geven aan dat de leesattitude veel beter is geworden sinds we met LIST werken. Lezen heeft hierdoor een volwaardige plek gekregen op onze school.

OBS Hartevelden is een reguliere (openbare) basisschool in Tilburg. De school staat in een vinex-wijk en de kinderen hebben een gemêleerde achtergrond. Het schoolteam werkt vanuit het gedachtegoed van HPS (High Performing Schools).

Lezen en schrijven

In groep 3 is de leerlijn van de methode leidend, maar de nadruk ligt op het lezen van boeken en teksten, veel in combinatie met schrijven. De enige rijtjes woorden die we lezen, zijn de rijtjes die de kinderen zelf hebben samengesteld en zijn geschreven. Kinderen zijn trots dat ze al zo snel kunnen schrijven en ook ouders staan versteld van wat hun kind presteert. De teksten die we lezen, worden veel herhaald. Eerst wordt er voorgelezen, dan kinderen met de leerkracht samen en daarna samen met een andere leerling in duo's. Dezelfde teksten worden op een ander moment nog eens herhaald. Dat zorgt ervoor dat

er goed geautomatiseerd wordt en dat de kinderen steeds meer het gevoel krijgen dat ze het kunnen. De verhalen worden ook inhoudelijk door open vragen te stellen met de kinderen nabesproken. Zo proberen we het begrip te stimuleren. Het aanleren van de letters doen we in combinatie met schrijven. Vanaf dag één schrijven we dan ook heel veel met de kinderen. De letterdozen worden alleen gebruikt door kinderen die dat zelf kiezen op een vrij moment. Er is ook heel veel aandacht voor creatief schrijven. De kinderen vinden dat leuk. Laatst vertelde een ouder tegen me dat haar dochter thuis ook hele verhalen opschrijft.

Motivatie

Het behalen van goede leesresultaten werkt stimulerend voor alle partijen. Ook op de DMT, die we alleen in de

onderbouw en bij zorgleerlingen afnemen, terwijl we niet oefenen in het lezen van rijtjes woorden. Een sterk punt van het LIST-project is dat alle kinderen kunnen lezen op hun eigen niveau. De kinderen die al goed lezen, mogen naar groep 4 om mee te gaan 'hommelen'. De zwakkere lezers neem je steeds mee in het reguliere aanbod. Daarnaast wordt er heel sterk ingezet op extra interventies om deze kinderen te ondersteunen. De leestijd wordt in alle groepen fors uitgebreid voor de zwakke lezers. We maken gebruik van Ralfi, Ralfi Light, Connect en soms Bouw. Omdat de resultaten zo goed waren in groepen 3 tot en met 8, zijn de kleutergroepen een jaar later ook gestart met LIST. We werken daar nu rond brede thema's en maken gebruik van boeken met rijke taal die herhaaldelijk worden voorgelezen. Groep 3 doet dat nu ook met boeken die gekoppeld zijn aan het thema van de methode. Ook wordt het creatief schrijven in groepen 1-2 gestimuleerd. Je ziet kinderen verhalen naspelen in de rijkge vulde

hoeken en kinderen schrijven op hun manier dingen op. Door middel van spelbegeleiding, pre- en re-teaching geven we extra begeleiding aan de taalzwakke kinderen. Er is tevens expliciet aandacht voor letters. De boeken zijn hierbij leidend. De leerkrachten hebben al snel zicht op kinderen die uitvallen en er wordt daardoor snel gestart met extra interventies.

Alles bij elkaar heeft LIST ons veel goeds gebracht. Het leesonderwijs heeft een vaste plek binnen ons onderwijs, goede leesresultaten en meer gemotiveerde lezers!

Maud Musters MEd is groepsleerkracht en taalcoördinator op OBS Hartevelden in Tilburg.

Betrokkenheid verhogen door zelf te associëren

‘LIST-Light’ op de Jenaplanschool

Miriam Knukkel

Taal is voor Jenaplanbasisschool Jeanne d’Arc in Tilburg al een aantal jaren het speerpunt, dit omdat de school in een wijk staat met een grote diversiteit van sociaal-economische en culturele achtergronden. Onlangs is de school begonnen met wat wij ‘List-Light’ noemen: alle kinderen lezen op een vast moment een halfuur lang een boek naar eigen keuze. Ook wordt er voorgelezen en is er een start gemaakt met boekpresentaties. Daarnaast wordt er (nog) gewerkt met Estafette, een methode voor voortgezet lezen vanaf groep 4.

Als leidster van de stamgroep 3-4 merkte ik dat de kinderen qua correctheid best goed konden lezen, maar dat het tempo achterbleef. Dit jaar zijn we begonnen met de nieuwe methode van Veilig Leren Lezen, de VLL-Kim-versie. Tegelijkertijd zijn we in januari 2021 in de

onderbouw gestart met de didactiek van LIST voor de stamgroepen 1/2 en 3/4. Een paar maanden eerder ben ik reeds gestart met het werken in circuits, zodat er elke dag met de kinderen gelezen werd in Veilig & Vlot. Dit bracht goede resultaten met zich mee op tempo en werd merkbaar tijdens de methodetoetsen.

Jenaplanbasisschool Jeanne d’Arc in Tilburg is een kleine school met vijf stamgroepen. Mensen Zien Groeien is het motto en tevens de pedagogische opdracht van de school.

Drie groepen

Omdat de kinderen in hun ‘bubbel’ moesten blijven, heb ik de stamgroep in drie groepen verdeeld.

Met de *eerste groep* werk ik samen met de leerlingen aan blok 1, 2 en 3 van het LIST-lezen: het voor-koor-door lezen en leesmoeilijkheden bespreken en laten schrijven. Deze kinderen gaan richting het einde van de les duolezen, waarbij ze elkaar met bijwijzen ondersteunen. De *tweede groep* leest in een ander deel van het lokaal direct met een duo. Daar is de onderwijsassistente bij voor de ondersteuning. De *derde groep* zijn de kinderen die in stilte kunnen lezen. Voor deze groep was het lastig om stil te lezen, omdat de twee andere groepen hardop lezen. Ik heb deze groep kinderen bij mij laten lezen, terwijl ik de eerste groep hielp. Dat zorgde voor de meeste rust.

Duolezen

Er zijn redelijk wat kinderen die hoger dan M4 lezen, waarbij ik er toch voor heb gekozen om hen duo te laten lezen. Dit omdat er bijvoorbeeld kinderen zijn die nog niet de routine hadden om zelfstandig te lezen. Veel kinderen moeten hieraan wennen. De lat ligt hoog en er wordt ook echt wat van hen verwacht: dertig minuten duolezen. Doordat we nu al een aantal maanden bezig zijn, merk ik dat het geconcentreerd stil is én dat het duolezen echt vooruit is gegaan. De kinderen houden het langer vol, de concentratie en het doorzettingsvermogen nemen toe. Laatst liep ik op mijn vrije dag een paar keer

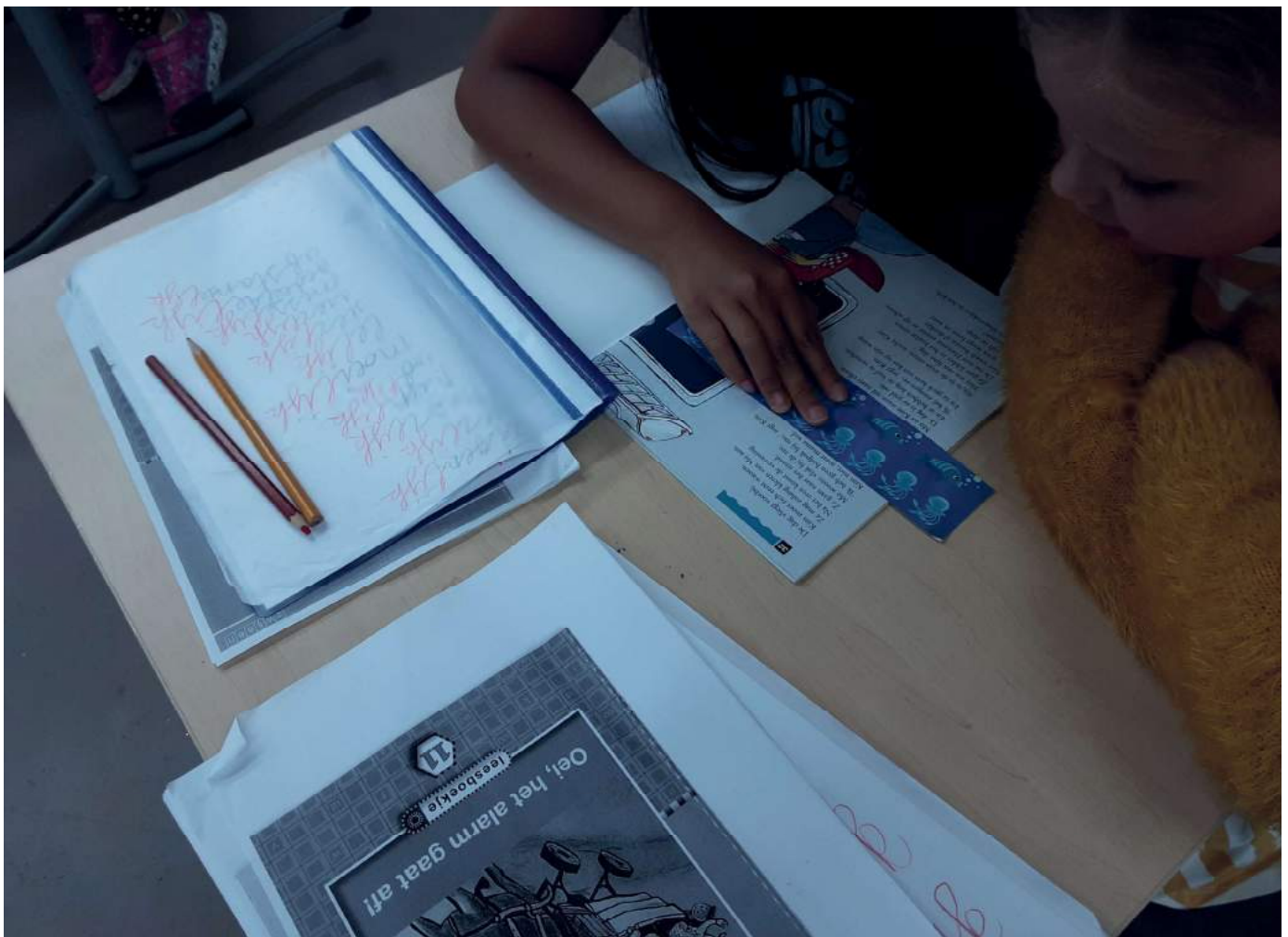
langs de klas waar iedereen aan het lezen was, niemand merkte mij op. Ook de motivatie, en daardoor het leesplezier, is zichtbaar verbeterd in vergelijking met een halfjaar eerder.

Fouten durven maken

Het werken met een kleine groep kinderen die nog op AVI start- of M3-niveau leest, is erg prettig. Ik zie veel meer van de kinderen, ik hoor ze met duolezen en ik zie hen de stappen maken met het lettergroeiboekje. De kinderen durven bij elkaar ook makkelijker fouten te maken waardoor ze elkaar helpen én ondersteunen tegelijkertijd. Daardoor is het lezen voor de kinderen meer ontspannen en lezen ze ook meer tekst in één keer.

In de vorige jaren had ik kinderen naar groep 4 laten gaan terwijl ze nog te veel hakten, plakten en spellend lazen. Het is zo bijzonder om de kinderen nu vloeiend te horen lezen, nog niet allemaal op tempo maar dat komt. Ook besteed ik nu elke dag tijd aan de leesmoeilijkheden en bemerk dat kinderen dit sterker met een geloof in eigen kunnen oppakken. De leesmoeilijkheden haal ik uit de methode van Veilig Leren Lezen Kim-versie. Vooral de open en gesloten lettergrepen herhaal ik vaak. Ik weet namelijk dat dit ook een goede voorbereiding is op het spellingsaanbod in groep 4.

Het is zo bijzonder om de kinderen nu vloeiend te horen lezen.

Zelf dingen bedenken

Waar ik enthousiast van word – en ik hoop mijn collega's ook – is dat kinderen met hetzelfde niveau met elkaar lezen: door leeskilometers te maken houden zij het met elkaar langer vol om geconcentreerd te lezen. Door het 'trainen' af te wisselen met elke dag een creatieve schrijfopdracht genieten kinderen ervan om ook nog eens alles op te mogen schrijven wat ze naar aanleiding van de gelezen verhalen bedenken. Als ik nu vertel wat de opdracht is, wordt er al meteen enthousiast geassocieerd. Daar ruimte aan geven draagt bij aan de betrokkenheid voor lezen en betekent daarbij een ontwikkeling in het schrijven van teksten.

In het nieuwe schooljaar gaat groep 4 t/m 8 ook starten met LIST. Nu al volgen ze ons proces in de onderbouw met nieuwsgierigheid. De meeste kinderen vinden LIST leuk omdat ze samen kunnen lezen. Ook is er een aantal kinderen dat liever alleen stilleest. Allemaal goede redenen om LIST op onze school stevig neer te zetten.

Miriam Knukkel MEd is stamgroepleidster van groep 3/4 op de Jenaplan-basisschool Jeanne d'Arc in Tilburg.

Noten

1. <https://fontys.nl/Over-Fontys/Fontys-Opleidingscentrum-Speciale-Onderwijszorg/Scholingincompany-1/LIST.htm>

Bronnen

Dood, C., Gubbels, J. & Segers, P.C.J. (2020). PISA-2018. De verdieping: Leesplezier, zelfbeeld bij het lezen, leesgedrag en leesvaardigheid en de relatie daartussen. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
www.lezen.nl/onderzoek/leesplezier-daalt-met-leeftijd. geraadpleegd op 23 juli 2021.

